

EUSKALTZAINDIARI PROPOSAMENA

Ondoan sinatzen dugun euskaltzainon ustez, gure eskuetan dauden bide guztiak zabaldu beharko litzaizkioke Euskaltzaindiari, dituen eginkizunak ahalik eta hobekien bete ditzan.

Ongi aski ikusten ahal denez, azken urte hauetan euskal gizartearen nagusitzen ari den dinamikan oldarturik dago Euskaltzaindia: Erakunde honen aurrekontuak, batez ere Automiako Estatutua ibiltzen hasi denez, handituz joan dira, proiektu berriei ere bideak irekiz honela. Ez da harritzekoa, hortaz, Akademia honek burutu beharko lituzkeen lanen segida gero eta estuagoa eraman nahi baldin badute aginte publikoek, beraien eskuetan bait dago, azken batean, ditua libratzea eta beraiek bait dira, gizartearen aitzinean, diru publikoaren erantzunkizuna dutenak.

Gizarteak aurkeztu eta ezartzen duen dinamika honi erantzun diferenteak eman dakizkioke eta instituzio guztiak ahalegindu dira nola edo hala beren jarrerak eta jokabideak behar bezala egokitzen, eta eginkizun dituzten lanak burutzeko, modurik egokienak aurkitzen, aldatu behar dena garaiz aldatuz eta ukitu gabe uztea komeni dena, berriz, bere horretan utziz. Horren seinale da, adibidez, Elizak egiten duena bere Apezpikuekin, orain dela urte batzu ezarri zen arau berri bati jarraikiz: adin jakin batera iritsiz gero, indar berriei leku egiten zaie. Unibertsitatean ere honelako zerbait gertatzen da eta irakasle guztiek, hoberenek ere, adin jakin batean eman behar izaten dituzte azken eskolak. Hala ere, ez dira horiek aurkitu izan diren bide bakarrak: Euskaltzaindiaren pareko izan daitezkeen zenbait Akademiatan, adinaren kontuaz gain, batzarretara etortzearen gutxienezko maiztasuna eskatzen da, hori betetzen ez duenak bere eskubideetako zenbait galtzen dituelarik. Guzti hauek dira gaur egungo gizarteak ezartzen duen aipatu dinamikari paratzen zaizkion erantzunak. Jakina, beti aurkituko ditugu, aurkitu behar ere, salbuespenak: ez Apezpiku guztiak erretiratzen dira, ez irakasle guztiek behar dute Unibertsitatea utzi, "emeritus" ere bihur bait daitezke.

Kontuan izan behar dugu, bestaldetik, Euskaltzaindia helburu jakin batzurekin sortu zela, baina, gaur egun helburu horietako zenbait hobeki

bete ditzaketen erakunde publikoak baditugula. Horrela, besteak beste, Euskaltzaindiaren Arautegiko lehenbiziko artikulua *a, c, e, g, i* eta *j* puntuek Unibertsitateko Fakultateetan ere lantzen dira, baliabide gehiagorekin gainera. Guzti honek adierazten digu, aurreko garai batean ez bezala, gaur egun Euskaltzainditik kanpo jende baliotsua dagoela, euskaltzain oso izateko bideak hertsirik aurkitzen dituztelarik, egin izan dugun gure Estatutuen interpretazio eztabaidagarri bat dela medio. Horrek ireki dezake, uste gabea, zulo bat Euskaltzaindia eta gizartearen artean, gutzitiz arriskugarria izan daitekeena, ezin bait dugu ahaztu, Xalbador zenaren hitzetan, izaita bat ez daitekeela hezur hutsez osa; herria izanik gorputza, Euskaltzaindia da, berriz, hezurra, hizkuntza kontuetan: “bertzetik berex-tean bitarik baxotxa, izaita horrendako segurra hil hotza”.

Hori dela eta, agiri hau sinatzen dugun euskaltzainok kezka betirik gaude eta beldur gara ez ote den Euskaltzaindia eginkizun ditugun lanak aurrera eramateko gure eskuetan dauden zenbait baliabide pixka bat baztertzen ari, Azkue goraiatuak berak ere behin erabili zituen haiexek beraiek, hain zuzen.

Urrats hau emateko erabakia hartu dugu, euskara eta Euskaltzaindiaren (ordena honetan) onerako izanen delakoan. Ez genuke, inola ere, halako dardararik sorterazi nahi euskaltzainen artean kontu honengatik. Proposatzen duguna oso erraza da: indarrean ditugun Estutuen 33. artikulua eta Barne-erregelako 39. bete eraztea.

Honela diote artikulua hauek:

Estatutos

“*Artículo trigésimo tercero.* Las vacantes de Académicos de número se anunciarán en sesión ordinaria, pudiendo presentarse propuestas para proveerlas en las dos sesiones siguientes a aquella en que se hubiera anunciado la vacante.”

Arautegia

“*Hogeitahamahirugarren artikulua.* Euskaltzain osoen hutsuneak batzar arruntetan jakinaraz bitez, eta hutsuneok hornitzeko proposamenduak horren hurrengo bi batzarretan aurkeztu ahal izango dira.”

Reglamento Interior

“39. cuando por defunción o por imposibilidad de colaborar, que la Academia en votación secreta estime irremediable, quede vacante una

plaza de académico numerario, la Academia lo declarará así, y lo hará inmediatamente.”

Barne-erregelak

“39. Euskaltzain bat hil, nahiz lanerako ezindurik geldi baledi (eta ezin hori batzarrean, bozketa izkutu baten bidez, ezin erremediatuzkoa dela erabaki ondoan), hutsarte bat gertatu dela euskaltzain osoen artean aitortu behar du Euskaltzaindiak, eta lehen-bai-lehen aitortu ere.”

Artikulu hauen ezarketa eskatzen dugu sinatzaileok, euskaltzainok adin batera iritsi ahala, gizarteko beste mailetan gertatzen den bezalaxe. Ezarketa bai, baina urratsez urrats ematekoa. Hortaz, hauxe da Euskaltzaindiari proposatzen dioguna:

1. Euskaltzainek 75 urte betetzen dituztenean Euskaltzain Ohorezko bihurtuko dira, euskaltzainen batzarretara agertzeko eskubidea galdu gabe, nahiz bozketetan parte hartzerik izango ez duten.

2. Agiri hau sinatzen dutenen artean adin hori bete duenik balego, besterik gabe ezarriko zaio lehen puntua.

3. Lehen puntua ez da ezarriko Euskaltzainburu ohien kasuan, ez eta, Euskaltzaindiak hala onetsiko balu, lanean iharduteko oraingoz gaitasun ageria dutenen kasuan ere.

4. Prozedura hau ezin izanen da urte natural batean lau aldiz baino gehiagotan erabili, Euskaltzaindiaren ibilbidea hauts ez dadin.

Azkenik, esan nahi dugu agiri hau ez zaiela euskaltzain guztiei pasatu sinatzera eta, hortaz, sinadurarik ez agertzeak ez duela, besterik gabe, ez-adostasunik erakusten. Bestaldetik euskaltzainen izenak ordena alfabetikoan paratu direla ere adierazi nahi dugu.

Euskal Herrian, 1986ko Otsaila.

Euskaltzainen izen-lerrokada

1. Patxi ALTUNA *Patxi Altuna*
-
2. Jose Migel BARANDIARAN *Barandiaran*
-
3. Pierre CHARRITTON *Charritton*
-
4. Jean-Louis DAVANT *Davant*
-
5. Xabier DIHARCE
-
6. Eusebio ERKIAGA *E. Erkiaga*
-
7. Juan GOROSTIAGA *Juan Gorostiaga*
-
8. Jean HARITSCHELHAR
-
9. Jean HIRIART-URRUTY *Hiriart-Urruty*
-
10. Damaso INTZA *(Haren ordean) E. Knörr* 86.2.27.
-
11. Alfonso IRIGOYEN
-
12. Endrike KNÖRR *E. Knörr*
-
13. Federico KRUTWIG
-

14. Antonio Mª LABAYEN

Labayen

15. Emile LARRE

Larre

16. Pierre LARZABAL

P. Larzabal

17. Manuel LEKUONA

Reklamator Manuel

18. Luis MITXELENA

19. Francisco ONDARRA

20. Pello.SALABURU

Salaburu

21. Juan SAN MARTIN

22. Jose Maria SATRUSTEGI

23. Luis VILLASANTE

24. Antonio ZAVALA